

AGNIESZKA SUCHENEK
Katedra Pedagogiki Rodziny KUL

SYMPOZJUM NAUKOWE
„WOKÓŁ PORODU XXI WIEKU”
Warszawa, 14 października 2012

W dobie współczesnych trendów kulturowych i coraz większego kryzysu na polu ludzkiej prokreacji jawi się duża potrzeba „powracania do źródeł” płodności człowieka, jej znaczenia, świadomego przeżywania, a nade wszystko ukazywania prawdy o niej i krzewienia konkretnych działań profilaktycznych. Płodność jest integralną sferą życia każdego człowieka, a mimo to nie zawsze traktowana jest jako istotny element zdrowia i pielęgnowania więzi małżeńskiej. Tymczasem życie w zgodzie z płodnością może zaowocować właściwym wzajemnym podmiotowym odniesieniem, wrażliwością na oczekiwania współmałżonka oraz prawidłową komunikacją międzyosobową. Dlatego planowanie rodziny winno stać się ważnym zagadnieniem w życiu dwojga kochających się ludzi, co pomoże im odpowiedzialnie podjąć role rodzicielskie w wymiarze społecznym, narodowym i kulturowym.

Istnieją w Polsce organizacje propagujące naturalne planowanie rodziny, które od ponad dwudziestu lat starają się upowszechniać na terenie naszego kraju, jak i poza jego granicami, wiedzę dotyczącą zdrowia prokreacyjnego. Organizacje te w 2011 r. podjęły inicjatywę cyklicznych dorocznych konferencji naukowych poświęconych tematyce życia w zgodzie z płodnością oraz promocji i troski o zdrowie prokreacyjne. Realizacji tego projektu podjęło się Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Naturalnego Planowania Rodziny (PSNNPR) przy współudziale sześciu polskich organizacji nauczających metod rozpoznawania płodności: Instytutu Naturalnego Planowania Rodziny wg metody prof. J. Rötzera (INER), Ligi Małżeństwo Małżeństwu, Towarzystwa Odpowiedzialnego Rodzicielstwa oraz Stowarzyszenia „Miłość i Odpowiedzialność”, a także Fertility Care Center of Poland (Centrum Troski o Płodność w Polsce) i Fundacji Mater Care Polska. Uczestnicy tych spotkań gromadzą się w gościnnych progach Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego. Dużego

wsparcia udziela organizatorom Międzynarodowa Organizacja Studencka IFMSA (International Federation of Medical Student's Associations) oraz Zakład Dydaktyki Położniczo-Ginekologicznej Wydziału Nauk o Zdrowiu WUM i Fakultet Metod Rozpoznawania Płodności. Do udziału w tych spotkaniach zapraszane są środowiska akademickie, autorytety w tej dziedzinie oraz lekarze, pielęgniarki, położne, studenci uniwersytetów medycznych i małżonkowie.

W roku 2011 odbyło się pierwsze z cyklu Sympozjum Naukowe pt. „Wokół początków ludzkiego życia”. Podczas zeszłorocznego spotkania bardzo duży akcent położony został na genetyczny początek życia człowieka oraz na naukowe postawy służące rozpoznawaniu tzw. okna płodności małżeńskiej. Podkreślono postęp badań ultrasonograficznych w zakresie narządu rodnego, cyklu miesiączkowego i rozpoznawania wczesnej ciąży. Przedstawiono znaczenie komunikacji z dzieckiem prenatalnym oraz elementy przygotowania do dwurdzicielstwa wraz z promocją zdrowego stylu życia przyszłych rodziców zanim dojdzie do poczęcia dziecka. Zatrzymano się nad rolą położnej w nauczaniu metod rozpoznawania płodności, wyborem drogi porodu oraz przyszłością porodów w Polsce.

Dnia 14 października 2012 r., gdy w Polsce Kościół obchodził Dzień Papieski pt. „Jan Paweł II Papież Rodziny”, tradycyjnie w Centrum Dydaktycznym Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego zgromadzili się uczestnicy drugiego już Sympozjum Naukowego poświęconego profilaktyce zdrowia prokreacyjnego. Podczas tego rocznego spotkania pochyłano się nad zagadnieniem porodu w XXI wieku.

W dobie narastającego kryzysu demograficznego w Europie pojawiła się w Polsce potrzeba powrotu do początków przemian, mających służyć rodzeniu w atmosferze poszanowania godności rodziców i ich dziecka, w warunkach intymnych, przy troskliwym wsparciu ze strony personelu medycznego. Już prof. dr hab. n. med. Włodzisław Fijałkowski w swoim programie Scalonej Prokreacji Ekologicznej sformułował termin „dwurdzicielstwo od poczęcia”, rozumiejąc je jako zrównoważone macierzyństwo i ojcostwo, budujące jedność i komplementarność małżonków, oraz „poród rodzinny” jako zadanie i wyzwanie dla obojga rodziców. Kontynuacją jego myśli i działań były powstające w Polsce już w latach pięćdziesiątych XX wieku pierwsze szkoły rodzenia. Organizowano szereg konferencji i kongresów, powstawały stowarzyszenia, często z inicjatywy rodziców chcących mieć wpływ na miejsce i sposób rodzenia swoich dzieci. Od 1993 r. przyjęły się różne inicjatywy, np. „Szpital Przyjazny Dziecku”, „10 kroków do udanego karmienia piersią” oraz wprowadzone zostały społeczne akcje „Rodzić po ludzku”, „Złote bociany”. Wszystkie te działania doprowadziły m.in. do zmiany standardów opieki okołoporodowej, zmusiły niejako do stawiania pytań, wątpliwości, a w wielu szpitalach podejmowania konkretnych kroków, by jak najlepiej służyć rodzicom w nadchodzącym XXI wieku.

Program omawianego sympozjum był bardzo bogaty. Podzielono go na cztery sesje: „Wokół zdrowia i płodności rodziców”, „Rodzicielstwo XXI wieku”, „Poród współczesny w świetle nauki i praktyki”, „Połóg – co warto wiedzieć?”. Każda z sesji była również okazją do poznania poszczególnych organizacji nauczających naturalnych metod rozpoznawania płodności, które przedstawiały swoją działalność edukacyjną, społeczną, wydawniczą i internetową.

W sesji pierwszej prof. dr hab. n. med. M. Gabryś zaprezentował kwartalnik naukowy „Życie i Płodność”. Przedstawiając profesjonalizm podejmowanych w nim treści oraz szerokie i znaczące grono autorytetów zamieszczających w nim swoje artykuły, zwrócił również uwagę na problemy, z jakimi boryka się wydawnictwo (niestety, z powodów ekonomicznych jego wydawanie zostało już zawieszone). Dr Natalia Suszczewicz ze Szpitala Specjalistycznego im. Świętej Rodziny w Warszawie i instruktor metody angielskiej zaprezentowała inicjatywę zajęć fakultatywnych z zakresu ochrony zdrowia prokreacyjnego i metod rozpoznawania płodności dla studentów polskich uczelni medycznych oraz, omawiając ankiety przeprowadzone wśród uczestników fakultetów, zwróciła uwagę na znaczenie tego typu zajęć w edukacji przyszłej kadry medycznej w Polsce. Następnie uczestnicy sympozjum mogli zapoznać się z działalnością Instytutu Naturalnego Planowania Rodziny według metody prof. J. Rötzera oraz wprowadzonym przez INER elektronicznym systemem do prowadzenia obserwacji cyklu menstruacyjnego z możliwością konsultacji *on-line* z dyplomowanym nauczycielem metody oraz lekarzem. Następnie dr n. med. P. Klimas – ginekolog i naprotechnolog ze Szpitala im. Świętej Rodziny, dyrektor FCCP, przedstawił cele i działalność Fundacji Instytutu Rozwoju Położnictwa i Ginekologii oraz Fertility Care Center of Poland. Organizacje te zrzeszają afiliowanych instruktorów Modelu Creightona i lekarzy – konsultantów w dziedzinie metod rozpoznawania płodności, i wspierają ich działalność edukacyjną. Dwa ostatnie wystąpienia w tej sesji były prezentacją organizacji Stowarzyszenie „Miłość i Odpowiedzialność”, którego zadania w promocji zdrowia prokreacyjnego przedstawiła B. Wiater, prezes Stowarzyszenia, oraz Liga Małżeństwo Małżeństwu, której prezes M. Tabor zapoznał uczestników spotkania z internetową i wydawniczą działalnością organizacji.

Po przerwie rozpoczęła się druga sesja. Jako pierwsza wystąpiła mgr D. Świątkowska – asystentka Kliniki Położnictwa i Ginekologii Instytutu Matki i Dziecka w Warszawie, omawiając szeroko temat wpływu żywienia na płodność oraz diety kobiet w okresie prokreacyjnym, zwracając uwagę na konieczność suplementacji i sięgania po żywność jak najmniej przetworzoną.

Prezentacja mgr T. Dudy z Zakładu Dydaktyki Położniczo-Ginekologicznej WUM dotycząca lęku przed płodnością, rodzicielstwem i porodem pomogła poznać wielopłaszczyznowość tego zagadnienia. Jako najczęstsze przyczyny wymienione zostały: zmieniający się model społeczeństwa (z tradycyjnego modelu na postmodernistyczny), zmiana modelu rodziny z tradycyjnego na partnerski, kojarzenie płodności i rodzicielstwa z utratą możliwości satysfakcjonującej pracy zarobkowej i zatrzymaniem rozwoju kariery zawodowej, większa dostępność do coraz nowocześniejszych metod antykoncepcyjnych, cechy indywidualne, styl życia i jego jakość z nastawieniem na autonomię i samorealizację. Lęk przed porodem jest coraz częściej powodem podejmowania decyzji o cięciu cesarskim na życzenie i skutkuje doświadczaniem porodu jako wydarzenia traumatycznego.

Bardzo ciekawą inicjatywę przedstawiła dr n. med. E.M. Prokop ze Szpitala Świętej Rodziny, Prezes Fundacji Mater Care Polska, która to Fundacja od 1995 r. podejmuje inicjatywę wspierania rodzicielstwa w krajach rozwijających się. W tym celu utworzono model podstawowej opieki położniczej dla pacjentek z rejonów wiejskich Afryki Subsaharyjskiej. Został on wprowadzony w Nigerii, Ghanie, a obecnie trwają

ostatnie prace nad uruchomieniem go na pełną skalę w Kenii, gdzie z pomocą polskich szpitali wybudowano i wyposażono miejscowy szpital. Ma on za zadanie zapewnić leczenie poważnych, zagrażających życiu komplikacji położniczych oraz chorób takich, jak malaria, HIV i anemia. Model opieki położniczej prowadzony będzie wraz z całościową opieką prenatalną, z dostępem do cięcia cesarskiego i transfuzji krwi. Fundacja na tych terenach prowadzi szereg wiejskich ośrodków zdrowia, a położna stara się zapewnić opiekę przedurodzeniową dla pacjentek oczekujących narodzin dziecka w ciążach fizjologicznych. Prowadzone są również szkolenia dla wiejskich akuserek (*traditional birth attendants*) w kierunku wczesnego wykrywania powikłań. W ostatnim czasie Fundacja stworzyła również Kartę Praw Matek, by zwrócić uwagę m.in. na godność matek i ich dzieci na całym świecie, prawa do opieki zdrowotnej w czystych, bezpiecznych ośrodkach razem z pre- i postnatalną opieką i edukacją.

Następnie uczestnicy mieli możliwość zapoznać się z polskim modelem psychoprofilaktyki porodowej według prof. W. Fijałkowskiego, który szeroko zaprezentowała dr hab. Dorota Kornas-Biela, prof. KUL, kierownik Katedry Pedagogiki Rodziny Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Na kanwie pięćdziesięcioletniej tradycji psychoprofilaktyki porodowej i poszczególnych etapów działalności prof. W. Fijałkowskiego uczestnicy spotkania mogli przyrzeć się, jak zmieniał się ów model. Jak zaznaczał sam prof. Fijałkowski, jego koncepcja szkoły rodzenia na przestrzeni lat ulegała przeobrażeniom. Początkowo koncentrowała się na znieczuleniu porodu środkami psychologicznymi, by był on „porodem bez bólu”, następnie akcent położono na porodzie jako zadaniu i aktywności kobiety rodzącej, a w latach osiemdziesiątych skupiono się na integracji w ramach zajęć w szkole rodzenia różnych treści edukacyjnych odnoszących się do prokreacji. Rozbudowano program o elementy ułatwiające przeżycie porodu jako wydarzenia rodzinnego (włączenie ojca do udziału w porodzie, „udomowienie porodu”) oraz pod kątem ekologii prokreacji, której ważnym elementem jest respektowanie przez parę małżeńską biologicznego rytmu płodności i niepłodności wpisanego w cykl kobiety, a funkcjonującego w równym stopniu dla obojga osób tworzących trwałą i wyłączny związek. Obecnie w Polsce istnieje wiele szkół rodzenia. Różnią się one nazwami, prezentowaną „filozofią”, treściami programowymi oraz organizacją, jednak wszystkie są formą psychoprofilaktyki porodowej zapoczątkowanej przez prof. Fijałkowskiego, często nazywanego „ojcem” tego modelu.

Na zakończenie drugiej sesji P. Miśkiewicz, nauczyciel kursu „Wychowanie do życia w rodzinie”, zaprezentował film „Projekt dziecko”, który przygotował wraz ze swoimi podopiecznymi, a który ukazywał oblicza ojcostwa we współczesnym świecie.

Jako wprowadzenie do sesji trzeciej poświęconej porodowi współczesnemu w świetle nauki i praktyki, A. Otfinowska – prezes Zarządu Fundacji Rodzić po Ludzku, przedstawiła Fundację, jej historię, przyczyny powstania, cele jakie jej przyswiecają, oraz pokazała, co w Polsce udało się osiągnąć dzięki działalności Fundacji w opiece nad rodzącą i jej dzieckiem. Następnie dyrektor Szpitala im. św. Zofii w Warszawie, dr n. med. W. Puzyna, na kanwie stuletniej historii i doświadczeń szpitala przedstawił przemiany, jakie dokonały się i dokonują nadal w prowadzonej przez niego placówce. Szpital ten jako jeden z pierwszych wpuścił ojców do sali

porodowej, by mogli uczestniczyć w narodzinach swojego dziecka, upodmiotowił nie tylko pacjentki, ale i pracę położnych, dając im dużą samodzielność zawodową, a w ostatnim czasie jako pierwszy w Polsce rozpoczął działalność Domu Narodzin jako odrębnej komórki organizacyjnej szpitala prowadzonej tylko przez położne. Z salą porodową tego szpitala mocno związana jest położna M. Witkiewicz, członek Niezależnej Inicjatywy Rodziców i Położnych „Dobrze Urodzeni”. W swoim referacie przedstawiła ona styl pracy Szpitala im. św. Zofii, który wychodzi naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom kobiet rodzących. Wystąpienie to ubogacone zostało trzema krótkimi filmami ukazującymi poród w różnych pozycjach wertykalnych. Kolejnym prelegentem była prof. dr hab. n. med. Ewa Dmoch-Gajzlerska, dziekan ds. Położnictwa Wydziału Nauki o Zdrowiu WUM, która podjęła temat porodu XXI wieku w świetle etyki milczenia. Natomiast prof. dr hab. n. med. Bogdan Chazan, dyrektor Szpitala Specjalistycznego im. Świętej Rodziny w Warszawie, przedstawił problematykę etyki wyboru drogi porodu. Podkreślił, że od trafności wyboru drogi porodu nierzadko zależy stan noworodka, późniejszy rozwój dziecka oraz zdrowie matki. O ile w większości przypadków wybór ten jest oczywisty, o tyle w wielu sytuacjach wymaga również wyjaśnienia rodzicom zalet i wad proponowanego rozwiązania. Bardzo trudny wybór jest z pewnością w przypadku konieczności szybkiego decydowania w sali porodowej, ambulatorium czy na oddziale patologii ciąży. Wtedy racjonalność wyboru jest pochodną wiedzy medycznej lekarza, jego umiejętności, poczucia obowiązku i osobowości, także możliwości kadrowych i sprzętowych szpitala, organizacji pracy, lokalnych zwyczajów oraz wiedzy i przekonań rodziców. Lekarz zawsze musi pamiętać, że obowiązuje go Kodeks Etyki Lekarskiej, szczególnie gdy wykonuje inwazyjne procedury, np. cięcie cesarskie na życzenie kobiety.

Powagę i znaczenie drogi porodu dla rozwoju dziecka przedstawiła w swoim wystąpieniu B. Kierył, terapeutka rozwoju psychomotorycznego dzieci. W wystąpieniu „Poród i co dalej? Neurofizjologiczne podstawy rozwoju dziecka w okresie okołoporodowym” bardzo mocno podkreśliła, że sposób, w jaki człowiek przychodzi na świat, ma ogromny wpływ na całe życie: na odporność (ogólny stan zdrowia), na rozwój coraz trudniejszych umiejętności, na uczenie się, dojrzałość emocjonalną, relacje z ludźmi, na podejmowanie decyzji i odpowiedzialność. Dlatego każda sytuacja, która zakłóca naturalny rytm porodu, od pierwszego skurczu do przecięcia pępowiny, to ryzyko zaburzeń neurorozwojowych dziecka. Nie tylko interwencje medyczne, ale również zdarzenia, które są wskazaniem do tych interwencji, same w sobie są czynnikami ryzyka zaburzeń, których konsekwencje mogą odezwać się szybko po porodzie, za kilka tygodni, miesięcy, a nawet lat. Pozostając w klimacie porodu jako wydarzenia dla dziecka, prof. n. med. J. Rudnicki, kierownik Kliniki Patologii Noworodka Pomorskiej Akademii Medycznej w Szczecinie, przedstawił poród od strony neonatologii. W artystyczny sposób ukazał kompetencje nawet bardzo małych, urodzonych przedwcześnie dzieci.

Na zakończenie tej sesji I. Chołuj, położna i członek Niezależnej Inicjatywy Rodziców i Położnych „Dobrze Urodzeni”, bazując na swoim 48-letnim doświadczeniu zawodowym, pomogła uczestnikom spotkania przyjrzeć się porodowi zmedykali-zowanemu i porodowi naturalnemu u zdrowych rodzących kobiet. Przez wiele lat przekonywano społeczeństwo, w tym również lekarzy i położne, o słuszności tech-

nologicznego podejścia do porodu oraz stosowania medycznych procedur również w porodzie fizjologicznym. Wiele kobiet wciąż wierzy w hasło: „dobry poród to szybki poród”. Doświadczenie tylu lat pracy, w tym ponad dwudziestoletnie doświadczenie przyjmowania porodów w domu, stało się swoistym apelem, skierowanym szczególnie do młodych adeptów sztuki położniczej, ale nie tylko, by z odwagą poznawać realia porodu naturalnego, fizjologicznego, by zacząć służyć zdrowiu, by pielęgnować w sobie pozytywne emocje, pozytywne cechy osobowości, by permanentnie uzupełniać wiedzę, doskonalić umiejętności.

Ostatnia sesja poświęcona została położowi. W jej trakcie dr n. med. Ewa Ślizień-Kuczapska, ginekolog i położnik ze Szpitala św. Zofii w Warszawie, a jednocześnie prezes PSNNPR, przedstawiła prezentację na temat powrotu płodności po porodzie, nakreślając jej podstawy naukowe oraz elementy seksualności małżeńskiej w położu. Zasady powrotu płodności po porodzie opierają się na zaleceniu wyłącznego karmienia piersią w pierwszym półroczu życia dziecka. LAM jako zasada niepłodności laktacyjnej, opracowana przez międzynarodowe autorytety oraz WHO, od lat dziewięćdziesiątych XX wieku została uznana i jest rekomendowana jako metoda planowania rodziny dla kobiet wyłącznie karmiących piersią przez okres pierwszych sześciu miesięcy po porodzie. LAM sprzyja i promuje postawę prozdrowotną. Gdy małżeństwo nie spełnia wymogów LAM, może po zakończeniu okresu położu rozpocząć samoobserwację tzw. oznak, wskaźników powracającej płodności według jednej z metod naturalnego planowania rodziny. Pojawiające się w okresie położu i nieco później trudności w podejmowaniu zbliżeń intymnych i dialogu małżeńskiego, zwykle mają podłoże hormonalne, emocjonalne, anatomiczne i fizjologiczne. Dobrze, gdy małżonkowie przygotowują się do nich poprzez udział w szkole rodzenia jeszcze przed porodem. Na zakończenie sesji dr n. med. M. Nehring-Gugulska, prezes Fundacji Twórczych Kobiet i Centrum Nauki o Laktacji, wystąpiła z wykładem na temat „Karmienie piersią – ważny czynnik zdrowia rodziny. Żywienie podczas laktacji”. Po przedstawieniu korzyści z karmienia piersią dla dziecka, matki i całej rodziny, omówiła podstawowe zasady odżywiania matki karmiącej: powinna ona odżywiać się zdrowo, obserwować, jak dziecko reaguje na to, co matka je, nie powinna się przejadać, powinna natomiast pamiętać o napojach i unikać używek.

Przedstawiona skróto bogata w treści tematyka sympozjum „Wokół porodu XXI wieku” w wielu słuchaczach pozostawiła swoisty niedosyt, a jednocześnie zachwyty nad tym, jak głęboka i piękna jest dziedzina ludzkiej prokreacji. W wielu licznie zgromadzonych studentach oraz lekarzach i położnych przedstawione treści pozostaną jak „zasiane ziarno”. Czy zastało żyzną glebę, by wzrastać? Wiele już się zmieniło, ale bardzo wiele wciąż jest do zrobienia, a bogactwo przedstawianych treści daje szansę, by każdy z uczestników znalazł właściwe dla siebie i swoich kompetencji „pole do uprawy”¹.

¹ Ważne strony internetowe: www.ctlife.eu/poradnie, www.ctlife.eu, www.embrion.pl/npr, www.milosc-milosc.sercanie.opoka.org.pl, www.szansaspotkania.net, www.europadonna.org.pl, www.dobrzeurodzeni.pl, www.rodzicpoludzku.pl, www.razemlatwiej.pl, www.kobiety.med.pl/cnol/, www.laktacja.pl, www.mlekomamy.pl, www.banamater.wa.pl